

**PROJECTE D'EXPOSICIÓ TEMPORAL SOBRE
EL JACIMENT ARQUEOLÒGIC D'OXIRRINC
(EL-BAHNASA), EGIPT**

Visions d'Egipte
Oxirrinc
ahir i avui

Equip Arqueològic d'Oxirrinc, Societat Catalana d'Egiptologia,
Schola Didàctica Activa S.L.

ÍNDEX

I.- Informació General.....	2
II. - Breu Història d'Oxirrinc (El-Bahnasa).....	3
III.- Objectius.....	5
IV.- Guió de l'exposició.....	7
V.- Muntatge de l'exposició.....	15
VI.- Cicle de conferències i tallers infantils.....	18
VII.- Pressupost de l'exposició.....	19

INFORMACIÓ GENERAL

.- Activitat:

Acció conjunta d'Exposició Temporal i Conferències monogràfiques sobre Oxirrinc

.- Títol:

Visions d'Egipte. Oxirrinc ahir i avui

.- Organització:

Missió Arqueològica d'Oxirrinc
Societat Catalana d'Arqueologia

.- Direcció científica:

Equip de la Missió Arqueològica d'Oxirrinc

BREU HISTÒRIA D'OXIRRINC (EL- BAHNASA)

El Jaciment Arqueològic d'Oxirrinc, l'antiga Per-Medjed, està situat al petit poble d'el-Bahnasa, a uns 190 km. al sud del Caire i a uns 50 km. de Minia, districte al qual pertany aquest enclavament. Va ser la capital del XIX Nomos de l'Alt Egipte i la seva importància va venir determinada en gran mesura pel seu emplaçament geogràfic, que el situava en una de les principals vies d'accés als oasis del desert occidental, i pels avantatges d'un port fluvial al Bahr Yussef, un braç del riu Nil.

El nom d'aquest lloc ve donat pel peix Oxirrinc, Oxyrhynchos en grec. En època hel·lenística aquest animal es converteix en el símbol de la ciutat sent venerat pels seus habitants. Segons la llegenda, aquest peix es va menjar l'única part del cos d'Osiris, un cop esquarterat per Set, que Isis necessitava per engendrar a Horus.

Les primeres notícies modernes que tenim d'Oxirrinc ens vénen donades de la mà de Vivant Denon, membre de l'Expedició Científica que Napoleó Bonaparte va organitzar a Egipte en l'any 1798.

A finals del segle XIX i començament del XX els papiròlegs Grenfell i Hunt, no només van descobrir un abocador amb milers de papirs, escrits en la seva gran majoria en grec, i en menor mesura en llatí, copte i àrab, sinó que també van dur a terme un estudi arqueològic de la zona, aixecant plànols de les tombes de l'Imperi Nou, època Ptolemaica i època romana, així com d'un gran edifici que podria correspondre a un teatre excavat posteriorment.

A partir de la Primera Guerra Mundial i com a conseqüència de la construcció del ferrocarril van començar a realitzar-se els primers saquejos a Oxirrinc, fins que al començament dels anys vint arqueòlegs com Petrie i Breccia van iniciar diversos treballs arqueològics la fi era salvaguardar l'important patrimoni històric d'aquesta zona.

El 1982, el llavors Servei d'Antiguitats d'Egipte, es va fer càrrec d'aquest jaciment. El 1992 es va constituir una Missió Mixta integrada per aquest i per la Universitat de Barcelona, que va passar a dependre de la Universitat de Barcelona des de fa alguns anys. Des d'aquest moment, la direcció va a càrrec del Dr. Josep Padró Parcerisa, catedràtic emèrit d'aquesta Universitat.

OBJECTIUS DE L' EXPOSICIÓ

Oxirrinc, l'antiga Per-Medjed va ser un enclavament molt important en l'Antic Egipte tal com la història ha demostrat, i avui dia s'ha convertit en un dels jaciments arqueològics, no només més grans d'Egipte, sinó i sobretot més destacats del període Saïta, i per descomptat, únic pel que fa al temple dedicat al déu Osiris, és a dir, a l'Osireion.

Encara que, l'equip d'Oxirrinc ha publicat diverses monografies sobre aquest jaciment i ha presentat els resultats de les campanyes arqueològiques tant en Congressos Nacionals com Internacionals, creiem que la presentació d'aquesta exposició temporal itinerant és més que necessària per donar a conèixer tant al gran públic com a l'especialista o estudiós, a través d'imatges fotogràfiques, i d'altres materials, el treball realitzat al Jaciment Arqueològic d'Oxirrinc al llarg d'aquests darrers anys.

Al mes d'abril de l'any 2007 es va dur a terme a la ciutat de Cabestany (França) un col·loqui monogràfic sobre aquest enclavament, que es va completar amb una exposició temporal sobre el tema, obtenint una gran acollida per part del públic francès.

Si ja la nostra idea inicial era que l'exposició temporal fóra itinerant, l'èxit d'aquesta en el col·loqui de Cabestany ens ha reafirmat encara més en la nostra idea. Aquesta exposició ha passat pel Museu d'Arqueologia de Catalunya (seu a Barcelona), la Universitat Rovira i Virgili (Tarragona), el College de France (París), el centre cultural de Castellbisbal, la fundació Cardellach (Sabadell), la Casa de Cultura (Girona), el Palau Oliver de Boteller (Tortosa) i el Museu de Gavà.

És veritat que ens hagués agradat dur a terme una exposició conjunta de fotografies i peces procedents del jaciment, però donada la impossibilitat de portar peces d'Egipte, degut en gran part a l'enorme cost econòmic que suposa l'assegurança d'aquestes, amb aquesta exposició d'imatges fotogràfiques pretenem, no només mostrar els resultats de les excavacions arqueològiques d'aquest jaciment, sinó també que el públic sigui conscient de l'esforç tant econòmic com humà que suposa realitzar i portar a bon terme aquest tipus de projectes.

GUIÓ DE L'EXPOSICIÓ

Hem dividit l'exposició en tres grans parts atenent les àrees geogràfiques on l'equip d'Oxirrinc està treballant.

- 1.- Osireion. Temple subterrani dedicat al culte del déu Osiris.
- 2.- Necròpolis Alta:
 - .- Tombes saïtes.
 - .- Tombes Grecoromanes.
 - .- Tombes Coptes.
 - .- Casa funerària Paleo-bizantina.
- 3.- Fortalesa Paleo-bizantina.

1.- OSIREION. Temple subterrani dedicat al culte del déu Osiris

L'Osireion d'Oxirrinc va ser descobert en l'any 2000 i es troba situat a 1.5 km. a l'Oest de la Necròpolis Alta. Es tracta d'un temple subterrani dedicat al déu Osiris, construït en pedra i que data dels regnats d'Alexandre II, fill d'Alexandre el Gran, Ptolomeu I Soter i Ptolomeu II Filadelf.

L'accés principal al temple subterrani es fa a través d'una escala monumental retallada a la roca però coberta en el seu origen per blocs de pedra calcària avui desapareguts. L'entrada comunica amb un petit vestíbul i dos nínxols destinats a làmpades per il·luminar l'interior. El vestíbul comunica al seu torn amb dues sales, sent la més interessant la sala nº 1, de 10.70 x 2.68 m., on s'ha trobat una colossal estàtua de pedra calcària del déu Osiris de 3.30m. d'altura estesa a terra. Osiris apareix amb aspecte momiforme, tocat amb la corona *Atef* i sostenint amb les mans el ceptre i el flagell. És en aquesta sala on es duia a terme el culte al déu Osiris i per ella s'accedeix a dues galeries, de les que una d'elles té 56 nínxols, 23 a cada costat, amb inscripcions hieràtiques a la llinda al·lusives al regnat dels faraons abans esmentats.

Entre el material trobat i pertanyent a l'equipament del culte al déu Osiris cal destacar: figures de fang d'Osiris, maons màgics amb la representació de l'ull *Udjat*, caixes amb les seves respectives tapes i al seu interior una petita bola de fang per protegir al déu, nombrosos amulets i escarabeus, taules d'ofrena, cons amb la imatge de la deessa arquera Neit, també per protegir al déu, pans de fang i petites màscares de plom o plata.

Les excavacions realitzades en l'exterior d'aquest temple han demostrat que la delimitació total d'aquesta zona és de 17.325m².

L'Osireion d'Oxirrinc és fins al moment l'únic temple subterrani i per descomptat, complet, trobat a Egipte dedicat a aquest déu.

2.- NECRÒPOLIS ALTA: tombes Saïtes, Grecoromanes i Coptes. Casa funerària paleobizantina

La Necròpolis Alta té més de 31 tombes construïdes en pedra que daten d'època Saïta i època Grecoromana. Pel que fa a les tombes saïtes, les més importants són les tombes nº 1 i nº 14, no només per les dimensions d'aquestes, sinó també pel material arqueològic trobat al seu interior.

La tomba nº 1, consta de set cambres funeràries de sostre voltat amb diversos sarcòfags de pedra en el seu interior, molt ben tallats i amb els trets perfectament delimitats, sent el més representatiu el descobert a la cambra 3 ja que es tracta del constructor i propietari de la tomba, Haty. A més, al sostre d'aquesta cambra està representat el firmament en color blau i les estrelles en groc, i tres dels seus murs estan coberts d'inscripcions jeroglífiques que al·ludeixen no només al nom i filiació del difunt, sinó que esmenten el nom antic de la ciutat d'Oxirrinc, és a dir, Per-Medjed.

La tomba nº14, consta d'onze habitacions, sent les importants la nº 4, 6 i 7. La cambra 4 és una habitació d'ofrenes on han aparegut al costat del mur oest nombrosos objectes funeraris: vasos canops i gerres de pedra, petits recipients de ceràmica, un model en pedra de quatre vasos canops, maons de fang de fundació, i una olla de fang, a l'interior de la qual hi havia 50 figures de bronze del déu Osiris de diverses mides i tipologia. Aquesta última troballa no té cap paral·lel a Egipte.

La cambra funerària nº 6 va ser trobada pràcticament intacta i al seu interior es van trobar dos sets de vasos canops complets amb inscripcions al·lusives a Tadiher (propietària d'aquesta habitació) i Padineit (fill d'aquesta), gairebé 400 ushebtis de faiença, recipients ceràmics, nombrosos amulets de pedra, lapislàtzuli, cornalina, or i faiença, cartonatge, pa d'or, i restes tant del taüt de fusta com del cos de Tadiher.

A la cambra funerària 7 s'han trobat tres sarcòfags de pedra antropomorfs: dos d'ells anepigrafs, amb nombrosos amulets i ushebtis de faiença, mentre que el tercer, l'amo és Padineit. A la tapa del sarcòfag no només està coberta d'inscripcions que parlen d'aquest personatge i dels càrrecs que va ocupar en vida,

sinó també té representacions del déu Horus falcó sobre les espatlles, i de la deesses Isis i Neit amb les ales esteses com a mesura de protecció cap al difunt.

Pel que fa a les tombes d'època Grecoromana, cal ressaltar les tombes núm 18 i 19. La tomba nº 18 està decorada al sostre amb una representació pictòrica de la deessa del cel Nut, i en el mur oest una imatge que mostra l'amo de la tomba oferint al déu Osiris una gerra de libació, una taula d'ofrenes, i un encenser.

A la tomba nº 19 s'han trobat més de cent mòmies, unes damunt de les altres, tant d'adults com de nens. L'embenat de la gran majoria d'elles és típic d'època romana, és a dir, té una decoració romboïdal, i el mateix podem dir del cartonatge. Per la gran quantitat de mòmies trobades i la disposició d'aquestes es dedueix que es tracta d'un amagatall, la finalitat del qual era salvaguardar-les. Encara que aquest tipus de troballa no és estrany a Egipte, si ho és, el gran nombre de mòmies trobades en aquesta tomba, ja que el normal és trobar entre 15-30 mòmies.

A les capes superiors a les tombes saïtes i Grecoromanes s'han trobat nombroses tombes d'època bizantina de tovot, a manera d'estret pou, d'uns 3m. de profunditat. A l'interior sempre hi ha un únic cos, amb el cap a l'oest i els peus a l'est, amb les mans sobre la pelvis, i en general, acompanyat d'una moneda de bronze que sol estar situada o a la pelvis o a l'espatlla, i que ens permet datar la necròpolis entre el segle IV i VI dC.

Finalment, i pel que fa a la Casa Funerària paleobizantina, cal destacar no només la gran quantitat de morts cristians trobats en alguna de les habitacions d'aquesta casa funerària, sinó i sobretot les representacions pictòriques que cobrien gran part de les seves parets amb concepcions clarament religioses com la imatge d'un genet. L'origen està en el món heroic hel·lenístic, una gran corona amb una creu al seu interior amb el signe d'alfa i omega al·lusives a la resurrecció, l'evocació del martyrium de Crist, o la balena menjant-se a Jonàs.

3.- FORTALESA PALEO-BIZANTINA

La Fortalesa paleobizantina està situada aproximadament a 1.700m de la Necròpolis Alta. És un enorme recinte constituït per nombroses estances tant de caràcter regi, com senyorial i religiós. Està construïda amb tovot i elements decoratius de blocs de pedra reutilitzats amb relleus faraònics d'època Ptolemaica, potser procedents de l'Osireion.

Cal destacar una estada de columnes en cercle, on potser va estar la relíquia d'un sant i on els creients oraven al seu voltant, així com un possible refectori amb representacions pictòriques en les seves parets de bens, gaseles i temàtica floral i vegetal.

Els treballs arqueològics duts a terme durant aquests últims anys en aquesta fortalesa evidencien una continuïtat cronològica fins època àrab, tot i que és veritat que encara queda molt per excavar.

MUNTATGE DE L'EXPOSICIÓ

Atenent a les tres grans àrees geogràfiques, l'exposició s'ha disposat en set àmbits diferents i complementaris:

ÀMBIT 1: INTRODUCCIÓ

Amb aquest àmbit introductori es pretén que el visitant conegui breument la història de la ciutat d'Oxirrinc i els treballs arqueològics duts a terme al jaciment en els darrers 100 anys. Per això, el text explicatiu va acompanyat d'un mapa geogràfic d'Egipte amb la localització d'Oxirrinc i de les ciutats més importants de l'Antic Egipte, així com imatges antigues comparades amb l'aspecte que presenten en l'actualitat.

ÀMBIT 2: NECRÒPOLIS ALTA

Dos plafons, un mostrant un plànol del Jaciment en el qual s'assenyalen els diferents sectors d'aquest i un altre, de text sobre la Necròpolis Alta, acompanyen les fotografies que il·lustren les diferents fases d'aquest sector. Hi ha un primer grup d'imatges relacionades amb la tomba número 1, la tomba saïta més antiga documentada al jaciment. El major nombre d'imatges corresponen especialment a la tomba 14, tant als sarcòfags com a l'aixovar funerari descobert. Un tercer grup de fotografies són de la casa funerària, amb les pintures murals més destacades. Un plafó ens remet al nou sector excavat (una possible via processional), les noves troballes (esfinx i peixos) i unes imatges de nous espais.

ÀMBIT 3: TIPUS DE RITUALS FUNERARIS

En aquest apartat es podran observar els diferents rituals funeraris trobats a Oxirrinc. La momificació (amb una imatge de l'estudi antropològic), la incineració, la continuïtat iconogràfica i la decoració de la superestructura formen aquest apartat.

ÀMBIT 4: OSIREION

Un plafó explicatiu de l'Osireion o temple dedicat al déu Osiris, juntament amb una fotografia aèria i detalls de l'interior i de l'exterior de l'Osireion i del material desenterrat. Es complementa amb un altre plafó acompanyat d'imatges de la superestructura de l'espai monumental.

ÀMBIT 5: FORTALESA:

La fotografia aèria i un plafó explicatiu de la Fortalesa ens situen en aquesta zona, així com diverses imatges dels diferents espais. També comptem amb un altre plafó explicatiu sobre les darreres troballes i un altre sobre un nou sector, fora dels ja mencionats, amb l'interior de la tomba 19 i la "cachette" de mòmies i una fotografia d'un capitell jònic amb el cap de la deessa Hathor, símbol del sincretisme religiós trobat a Oxirrinc.

ÀMBIT 6: FOTOGRAFIES DE L'EGIPTE ACTUAL

La mostra es tanca amb un àmbit on es mostra la imatge de l'actual El-Bahansa, podent trobar elements que evocuen el passat faraònic.

ÀMBIT 7: SOCIETAT CATALANA DE EGIPTOLOGIA

Plafó explicatiu de la Societat Catalana d'Egiptologia, institució lligada a les excavacions a Oxirrinc des dels inicis.

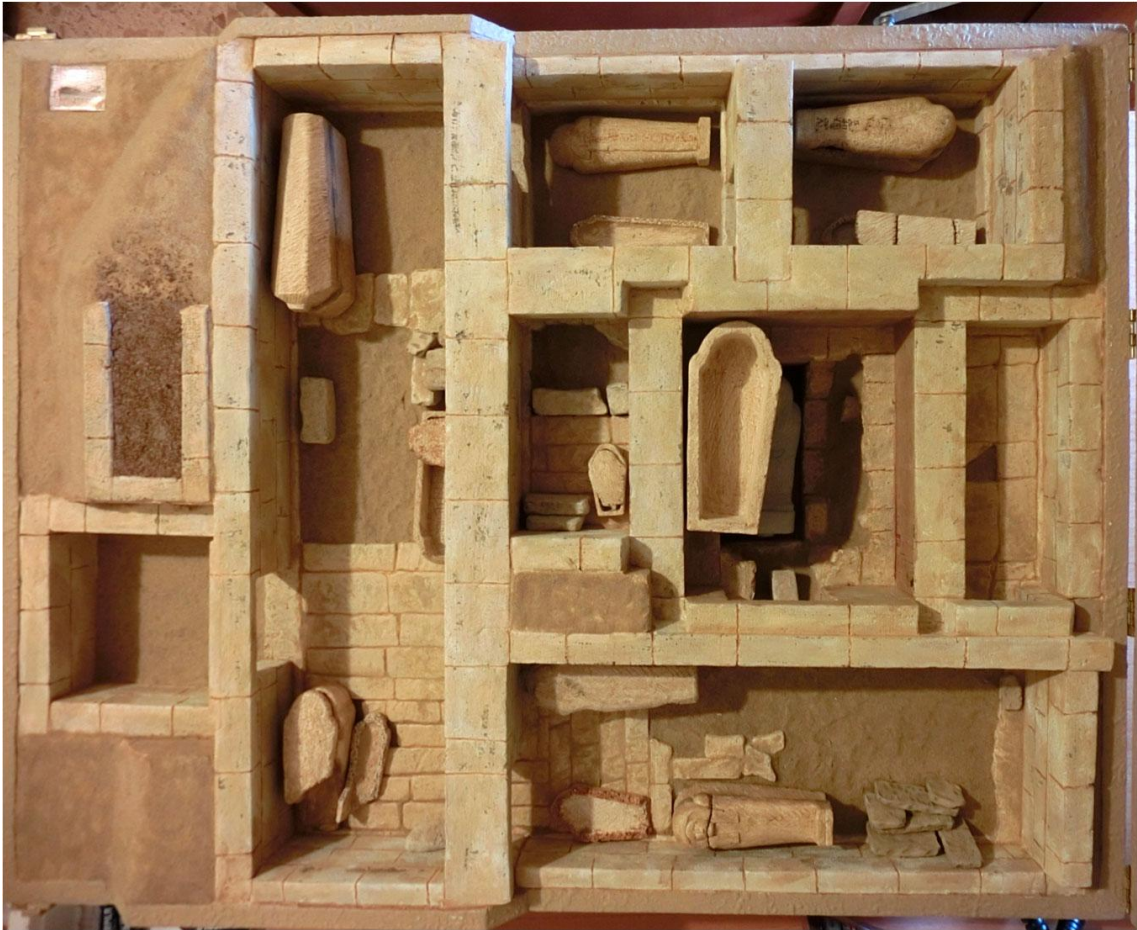
OPCIONAL

Es pot muntar una o dues vitrines amb diferents publicacions antigues on apareix Oxirrinc i les publicacions generades per la missió.

Es pot projectar un vídeo sobre el jaciment i el treball de camp que es realitza en l'actualitat.

Es comptarà també amb una maqueta de la tomba número 1 en la qual s'aprecien les diferents sales, la decoració pictòrica i els sarcòfags de pedra que es troben a la tomba.

CICLE DE CONFERÈNCIES SOBRE EL JACIMENT

Coincidint amb l'exposició es pot organitzar un Cicle de Conferències monogràfic sobre el Jaciment Arqueològic d'Oxirrinc, en el qual diferents especialistes tractaran aspectes científics de l'esmentat Jaciment.

TALLERS/VISITES INFANTILS (a càrrec d'Schola Didàctica Activa)

Conjuntament amb la realització de l'exposició, s'ofereix la possibilitat de fer tallers infantils destinats a nens i joves d'entre 6 i 12 anys sobre escriptura jeroglífica i/o visites comentades. Aquestes activitats tenen una durada d'una hora i es podrien acollir entre uns 25-30 nens per taller/visita.

“Desxifra els jeroglífics!”

Un dels misteris de l'Antic Egipte era la seva escriptura, tan diferent del nostre alfabet. Formada per símbols que podien equivaldre a sons o a paraules, el seu desxiframent per part de Jean-François Champollion va permetre conèixer més sobre la vida i les creences del egipcis. En aquest taller descobrirem com es van desxifrar i escriurem el nostre nom en paper.

- Introduïrem la cultura egípcia a través de les fotografies de l'exposició.
- L'activitat inicial serà l'explicació de l'alfabet jeroglífic, amb el significat dels diferents signes que el componen.
- Un cop explicat, cada participant escriurà el seu nom en jeroglífic en paper, com a prova abans de fer-ho en un altre suport.
- Explicarem els suports d'escriptura dels egipcis.
- Sobre paper (**opcional**), cada participant escriurà el seu nom en jeroglífic, com ho feien els egipcis.

PRESSUPOST DE L'EXPOSICIÓ

Dades del material exposat a l'exposició

La present exposició consta d'unes 60 fotografies, encara que cap la possibilitat d'afegir alguna més, dos mapes, un d'Egipte i un altre del jaciment arqueològic, diferents plafons informatius dels diferents àmbits, així com d'un vídeo mostrant el treball de camp.

Mida de les fotografies:

- .- 41x31 cm. (23)
- .- 51x41 cm. (26)
- .- 71x51 cm. (3)

Van emmarcats amb un senzill marc negre d'uns 2 cm. de gruix, amb excepció de les últimes novetats que van en plafons.

Mida dels plafons:

- .- 70x90 cm. (15)

Els plafons tenen un gruix de 10 mm. amb suport de fòrex.

Pressupost

LLOGUER DE L'EXPOSICIÓ: 1000 EUROS+IVA

CICLE DE CONFERÈNCIES:

TRÍPTICS DE L'EXPOSICIÓ: GRATUÏT

TRANSPORT: GRATUÏT

MONITORATGE VISITA / TALLER: 60 EUROS / GRUP 1 HORA

INFRAESTRUCTURA TALLER (OPCIONAL): 0.70 EUROS /
PARTICIPANT